

Til
Kulturdepartementet,
Kultur- og likestillingsminister Trine S. Grande

Fra
Norges Døveforbund (NDF)

Oslo 30.01.2019

Norsk tegnspråk som en del av UNESCO's Intangible Cultural Heritage Foundation

Norges Døveforbund vil med dette søke om å få norsk tegnspråk (heretter NTS) inkludert som en del av UNESCO's Intangible Cultural Heritage Foundation. Med dette vil vi gjøre norsk tegnspråk til en immateriell kulturarv.

Det er med stor glede vi ser at våre søsterorganisasjoner i Østerrike og Spania har fått sine lands tegnspråk anerkjent som immateriell kulturarv de siste årene. Dette ble gjort i samarbeid med de respektive lands døveforbund og ett av regjeringens parti.

NTS er det tegnspråket som snakkes av døve og hørselshemmede og hørende barn av døve (KODA/CODA)¹ i Norge. Som alle andre språk, knyttes identitetsfølelse, kulturforståelse og tradisjoner til dette språket. NTS er morsmålet for døve, hørselshemmede og KODA/CODA i Norge og kan derfor sies å forme en uunnværlig del av det norske tegnspråkmiljøets sosiokulturelle grunnlag. Stortingsmelding nr. 35 (2007-2008), «*Mål og mening. Ein heilskapleg norsk språkpolitikk*» har blant annet slått fast at norsk tegnspråk «... har ein grunnleggjande verdi i seg sjølv, mellom anna som identitetsmerke og ekte kulturuttrykk for ein språklig minoritet i det norske samfunnet.» (s. 233). Den samme meldingen antar at det finnes 16.500 tegnspråkbrukere, et tall som er svært forsiktig anslått. Av disse anslår man minst 5.000 døve og hørselshemmede (DHH) morsmåls og førstespråkbrukere. Det er grunn til å tro at det totale antallet tegnspråkbrukere er om lag 25.000-30.000. Dette inkluderer hørende familiemedlemmer og andre yrkesaktive som på ulike måter tar del i tegnspråkmiljøet. I sum kan det sies at NTS er det største minoritetsspråket i Norge, men det mest usynlige paradoksalt nok. Samisk, i samme melding, viser til at det er 10.000-20.000 språkbrukere. I Norge er det tre samiske språk og det er naturlig å anta at antallet språkbrukere i hvert språk er færre enn dette tallet. Tegnspråkforskerne er enige om at NTS har eksistert like lenge som norsk talespråk. De første skriftlige kilder vi har om det moderne tegnspråket er knyttet til opprettelsen av en døveskole i Trondheim i 1825. Opp gjennom tidene har språket blitt kultivert og videreført gjennom generasjonene, blant annet via døveskolene, døveforeningene, tegnspråkteater og

¹ Kids of Deaf Adults / Children of Deaf Adults- Kids viser til barn under 18 år, Children barn av døve over 18 år.

familiene som inkluderer døve og hørende personer. I lys av manglende forskning og dokumentasjon ble NTS ansett som et hjelpemiddel helt fram til slutten av 1900-tallet. NTS har geografiske varianter i tilknytting til de gamle døveskolene, med nedleggelsen av disse er det en bekymring for at dialektene skal forsvinne. NTS vil da miste sitt mangfold og bli mer ensrettet, og med dette føre til tap av en verdens og kultur arv om noe ikke aktivt gjøres. Det tegnspråklige idrettsdomenet er alt tapt, og det tegnspråklige skoledomenet står også i fare for å gå tapt.

På det nåværende tidspunkt ser det nå ut til å være flere andre- og fremmedspråksbrukere av norsk tegnspråk enn det er morsmåls- og førstespråksbrukere. Vi antar at det er tre hovedårsaker til dette, det første er nedleggelser av døveskolene, med fokus på inkludering på den hørende majoritetens premisser, som det ble argumentert for i 2011. Inkluderingsparadigmet på majoritetens premisser har forsterket seg. Man har av ulike årsaker vært redde for såkalte «segregerte miljøer». Språkrådet kaller slike tegnspråkmiljøer for språkstyrking. Samene ville vel ikke vært spredt og plassert på samme måte som DHH. Fysisk «inkludering» fører til at hørselshemmede strever med sosial deltakelse og likestilling i vanlige barnehager og skoler. Dette svekker den intergenerasjonelle overføringen av norsk tegnspråk. Dette er noe alle språk er tjent med, og særlig minoritetsspråk..

For det andre, tilgangen til NTS i skolen for førstespråksbrukere bestemmes av hørende «sakkyndige» uten tegnspråkkompetanse og med dårlige språkholdninger. Det er det offentliges representanter som tror NTS er et hjelpemiddel. Dette er i strid med språkpolitikken Kulturdepartementet forvalter.

For det tredje, er det lettere å få tilbud i NTS for hørende i skolen, enn det er for døve og hørselshemmede førstespråksbrukere. Ved flere videregående skoler i Norge er det nå et økt tilbud i norsk tegnspråk som programfag og det tilbys også som studier på UH -nivå. Satsing på morsmålsbrukere, og NTS i kan bidra til styrking av det tegnspråklige og få flere hørselshemmede i arbeid.

Som fremste representant for tegnspråkbrukere i Norge fremkommer det som både formålstjenlig og naturlig for oss i Norges Døveforbund å inkludere NTS i UNESCO's fond for immaterielle kulturarv (Intangible Cultural Heritage Foundation). Med våre søsterorganisasjoner i Østerrike og Spania som eksempler til etterfølgelse, som har fått sine respektive tegnspråk anerkjent på UNESCO's liste, ser vi nå en mulighet til å oppnå det samme. Vi ønsker finansiell støtte og andre midler til å bevare, konservere og videreutvikle NTS og den tegnspråklige minoriteten. Ved å anerkjenne NTS i UNESCO's fond vil Norge i tillegg få en særegen mulighet til å bli det første landet, som en pioner i en

nordeuropeisk kontekst for tegnspråkbrukere, til å legge grunnlaget for ytterlige samarbeid og nettverksaktiviteter på tvers av landegrensene.

Vi ønsker med dette å ha et eget møte for å diskutere hvordan vi best kan gjennomføre dette i praksis til beste for Norge og verden.

Norges Døveforbund

Generalsekretær

Petter Noddeland (sign)

Prosjektkoordinator

Arash Bagharzadeh (sign)

